

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม และการไหลบ่าทางวัฒนธรรมจากต่างชาติ เข้าสู่ประเทศไทยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่อการดำเนินชีวิตของคนในปัจจุบัน สถาบันหลักทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการปลูกฝังศีลธรรม ความสำนึกในคุณธรรม จริยธรรม และอบรมหล่อหลอมให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนมีความเข้มแข็งลดลง สถาบันครอบครัวที่เคยมีระบบเครือข่ายในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีความเข้มแข็งในการอบรมสั่งสอน ละเลยการปลูกฝังศีลธรรมและค่านิยมที่ดีงามให้แก่ลูกหลานเนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ต้องดิ้นรนทางเศรษฐกิจมากขึ้น ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวอ่อนแอลง ปัญหาการหย่าร้างเพิ่มมากขึ้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ชี้ให้เห็นว่า มีครอบครัวมากกว่าร้อยละ 40 ไม่มีความสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันวิถีชีวิตสมัยใหม่มีผลให้ความเชื่อ ความศรัทธาในหลักศาสนาเสื่อมถอย การใช้ประโยชน์จากศาสนสถานซึ่งมีมากมายกว่า 3 หมื่นแห่งทั่วประเทศและการประกอบกิจการศาสนาน้อยลงอยู่ในวงแคบและกลุ่มผู้สูงอายุเป็นหลัก ส่งผลให้เด็กและเยาวชนไทย ซึ่งเป็นความหวังและอนาคตของประเทศ ประสบปัญหาวิกฤตในเรื่องค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป ปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นกับเยาวชนเป็นปัญหาที่น่าเป็นห่วงอย่างมาก และรุนแรงขึ้นทุกวัน ไม่เพียงแต่ประเทศไทยเท่านั้นที่ประสบปัญหานี้ในประเทศที่เจริญรุ่งเรืองแล้วอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา ยังต้องทบทวนในเรื่องของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม (Damon, 2002, pp. 23-24) การศึกษาของทุกวัฒนธรรมพยายามพัฒนา อบรมบ่มนิสัย กิริยา มารยาท อบรมบ่มเพาะให้เด็กตระหนัก แยกแยะสิ่งที่ถูก สิ่งที่ผิด แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่พวกเรากระทำอยู่มีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่เพียงไร เกิดอะไรขึ้นกับสังคมประชาธิปไตยที่รื้อถอนความรู้ด้านคุณธรรมออกจากเด็ก เกิดอะไรขึ้นเมื่อนักการศึกษาสรรเสริญความคิดสร้างสรรค์ของเด็กและคุณงามความดีที่ติดตัวเด็กมาตั้งแต่เกิด แต่ละทิ้งความรับผิดชอบที่จะถ่ายทอดเรื่องระเบียบวินัย การฝึกฝน และการพัฒนาเด็กในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม

แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)

ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้และคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ว่าด้วยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) (2551, หน้า 16) สรุปประเด็นคุณธรรมและเป้าหมายการพัฒนาเด็กและเยาวชนว่าการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นภายในตัวเด็กนั้นจำเป็นต้องกระทำตั้งแต่วัยเด็กและเป็นไปตามธรรมชาติ ต้องใช้เวลา ความอดทน และอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย เช่น ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคมโดยให้เด็กได้เรียนรู้ ได้ปฏิบัติและพัฒนาตนเองผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม ที่เสริมสร้างปัญญา เพื่อให้เด็กเหล่านี้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข มีภูมิคุ้มกันในตัวเอง สามารถแยกแยะถูกผิด ชั่วดีได้ อัจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, หน้า 2-3) นักวิทยาศาสตร์และนักการศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานโรงเรียนสัตยาไสย อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรีให้ข้อคิดว่า หากประเทศไทย วัดความเจริญก้าวหน้าของประเทศไทย โดยใช้ดัชนีมวลรวมของผลิตภัณฑ์ (Gross National Product) ยิ่งขายของมาก ผลิตของมากดัชนีมวลรวมก็จะมีค่าสูงขึ้น แต่ความทุกข์ของประชาชนก็เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน จึงต้องหันมาช่วยกันลดทุกข์ และเพิ่มความสุขให้มากขึ้น สถาบันรามจิตติ ภายใต้การนำของ อมรวิรัช นาคทรพรพ (2549) นำเสนอข้อค้นพบจากการศึกษางานวิจัยเพื่อให้สาธารณชนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ไม่ว่าจะเป็น ผู้ปกครอง บุคลากรทางการศึกษา สถานศึกษา ตลอดจนบุคคลทั่วไป ให้ได้รับรู้ปัญหาของเด็กและสังคมไทย ผลจากการศึกษาวิจัย ชี้ให้เห็นว่า ปัจจุบันเด็กไทย ถูกโอบล้อมด้วยความทุกข์มากมาย และท่ามกลางทุกขภาวะนี้เองก็มีนัยสำคัญต่อการปฏิรูปในหลาย ๆ ด้าน อาทิ การปฏิรูปโฉมหน้าโรงเรียนไทยเสียใหม่ นั่นคือบทบาทของโรงเรียนที่มีใช้แต่สอนหนังสือหากแต่ต้องสอน “วิชาชีวิต” สอนให้รู้เท่าทันความทุกข์ การส่งเสริม “ครูดีมีสุข” ที่สนุกกับการสอน เข้าใจความทุกข์ยากของเด็กและใส่ใจดูแลเด็ก รวมทั้งการมีกลไกเกื้อหนุนการทำงานของครูให้สามารถทุ่มเทกับการปลดปล่อยทุกขภาวะของเด็กและเยาวชนไทย

สังคมไทยได้มอบหมายเรื่องของการอบรมสั่งสอน การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม แก่เด็กและเยาวชนของชาติให้แก่โรงเรียน และครูอาจารย์โดยอัตโนมัติ ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้นการสอนที่มุ่งให้ความรู้อย่างเดียวไม่สามารถสร้างสมรรถนะสำคัญ และทำให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่ผู้เรียนได้ จำเป็นต้องอาศัยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตร

แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกำหนดไว้อย่างชัดเจนให้ผู้เรียนใช้องค์ความรู้ ทักษะและเจตคติจากการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติ กิจกรรมเพื่อช่วยให้เกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ อันได้แก่ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตาม กำหนด 8 ประการ อันได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ สามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 6 - 7)

โรงเรียนแม่ต๋นวิทยา เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะห่างจากจังหวัด ลำพูน 80 กิโลเมตร ห่างจากตัวอำเภอถี้ 26 กิโลเมตร จัดตั้งตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันเปิดทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รับนักเรียนทั้งชาย และหญิง ในปีการศึกษา 2553 นอกจากผู้อำนวยการแล้วโรงเรียนมีรองผู้อำนวยการ 1 คน ครู 29 คน พนักงานราชการ 1 คน ครูอัตราจ้าง 6 คน และนักเรียนจำนวน 624 คน สภาพแวดล้อมในชุมชน เป็นชุมชนเกษตรกรรม

ในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน โรงเรียนแม่ต๋นวิทยาได้พยายามดำเนินการจัดการ เรียนการสอนให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของโรงเรียน และความต้องการของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน คือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ คู่คุณธรรม อยู่อย่างพอเพียง ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โรงเรียนแม่ต๋นวิทยา ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนในด้านคุณธรรม กิจกรรม “ปฐมธรรม เสริมสร้างวินัย” เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีลักษณะเป็นกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม โรงเรียนแม่ต๋นวิทยาได้จัดกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม ในปีการศึกษา 2553 เป็นครั้งแรก กิจกรรม ที่จัดขึ้นเป็นการปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รวมทั้ง นักเรียนที่ทำหน้าที่คณะกรรมการนักเรียน โรงเรียนแม่ต๋นวิทยา และคณะกรรมการนักเรียนชมรม ทู บี นัมเบอร์วัน โรงเรียนแม่ต๋นวิทยา ให้มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม และปลูกฝังความมีเหตุมีผล โดยอาศัยหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย สติ สมาธิ ปัญญา และหลัก สติปัญญา 4 เป็นหลักธรรมที่อยู่ในมหาสติปัญญาสูตร คือ การมีสติที่ตั้งมั่น การหมั่นระลึก การมี สัมมาสติระลึกภู่นั้นพ้นจากการคิดโดยตั้งใจ แต่เกิดจากจิตจำสภาวะได้ แล้วระลึกภู์โดยอัตโนมัติ

(พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๐, มหาวรรค มหาสติปัฏฐานสูตร) ซึ่งเป็นการสร้างพื้นฐานความคิดในการ รู้จักแยกแยะ ผิดถูกชั่วดี

การจัดกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรมดังกล่าวยังไม่เคยได้มีการประเมินอย่างเป็นระบบแต่อย่างใด ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม โรงเรียนแม่ตืนวิทยา อำเภอลำพูน ว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในการพัฒนาคุณธรรม ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อประเมินกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม ของ โรงเรียนแม่ตืนวิทยา อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ รวมทั้งสิ้น มีจำนวน 244 คน แยกได้ ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน(ผู้อำนวยการโรงเรียน) จำนวน 1 คน
2. คณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม จำนวน 11 คน
3. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรมระหว่างวันที่ 10 – 12, 14 - 16 และ

21 -23 พฤษภาคม 2553 จำนวน 232 คน ประกอบด้วย

- 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 112 คน
- 2) มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 88 คน
- 3) คณะกรรมการนักเรียน โรงเรียนแม่ตืนวิทยา จำนวน 14 คน
- 4) คณะกรรมการนักเรียนชมรม ทู บี นัมเบอร์วัน โรงเรียนแม่ตืนวิทยา

จำนวน 18 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการประเมินกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม โรงเรียนแม่ตืนวิทยา อำเภอลำพูน คั้งนี้ ผู้ศึกษาพิจารณาใช้กรอบแนวคิดตามรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ใน 4 ด้าน คั้งนี้

1. ประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินข้อมูลก่อนการจัดกิจกรรมและสภาพปัญหาของผู้เรียนก่อนการดำเนินกิจกรรม ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรมก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ความเข้าใจของคณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรม และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน
2. ประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมินสิ่งที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม ได้แก่ การจัดบุคลากร การจัดสรรงบประมาณ สถานที่ ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์/สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม
3. ประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินการบริหารจัดการ การดำเนินกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรมตั้งแต่เริ่มกิจกรรมจนเสร็จกิจกรรม ได้แก่ การวางแผนการจัดกิจกรรม การดำเนินการจัดกิจกรรม กิจกรรมที่ใช้ในค่าย และการประเมินผลการจัดกิจกรรม
4. ประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติของนักเรียนหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม ได้แก่ พฤติกรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม จากความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินการของผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน และจากการสังเกตพฤติกรรมหลังเข้าร่วมกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม ผลลัพธ์ของการดำเนินกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม ได้แก่ การทดสอบภาคปฏิบัติ ในระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรม และการทดสอบภาคทฤษฎีหลังเข้าร่วมกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม ด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ศิลปะ การกราบสดีปฏิฐานสี่ การกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ การปฏิบัติวิปัสสนาในแนวสติปฏิฐานสี่ ประโยชน์ของการปฏิบัติวิปัสสนา และการเดินจงกรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

การประเมินกิจกรรม หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้สารสนเทศที่สามารถชี้ให้เห็นความสำเร็จในการดำเนินงานกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม โรงเรียนแม่ต๋นวิทยา อำเภอสี จังหวัดลำพูน ทั้งในด้านบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิตของการจัดกิจกรรม

ค่ายพัฒนาคุณธรรม หมายถึง กิจกรรม “ปฐมธรรม เสริมสร้างวินัย” ที่โรงเรียนแม่ต๋นวิทยาจัดทำขึ้นก่อนเปิดเรียนในภาคเรียนที่ 1 เพื่อพัฒนาคุณธรรม ด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการปฏิบัติตามหลักธรรม ในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 คณะกรรมการนักเรียน โรงเรียนแม่ต๋นวิทยา และคณะกรรมการนักเรียน ชมรม ทู ปี นัมเบอร์วัน ของโรงเรียนแม่ต๋นวิทยา

นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4
คณะกรรมการนักเรียน โรงเรียนแม่ตื่นวิทยา คณะกรรมการนักเรียนชมรม ทู ปี นัมเบอร์วัน
โรงเรียนแม่ตื่นวิทยา อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ใช้เป็นแนวทางสำหรับการตัดสินใจของฝ่ายกิจการนักเรียน และหัวหน้ากลุ่มงาน
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อดำเนิน โครงการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม
2. ทำให้ทราบข้อมูลที่สามารถนำมากำหนดนโยบาย วางแผน ปรับปรุง พัฒนาการจัด
กิจกรรมค่ายเสริมหลักสูตรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น